

Suomen Itämeren sotalaivasto Libaun edustalla.

Sodan ensimmäinen vuosi

(Suomennos "Säkenille" American Press Associationin toimittamasta katsauksesta)

Militaristisia ja diplomaattisia alkuvuorokausia.

Kesäkuulla, 1914.

28. Itävallan kruununperillinen suurherttua Francis Ferdinand ja hänen vaimonsa murhattiin Sarajevossa, Bosniassa.

Heinäkuulla, 1914.

22. Itävalta vaati korvausta Serbialta, syyttäen Serbian osallisuutta kruununperillisen murhaan.

25. Serbia vastasi, myöntyen kaikkiin Itävallan vaatimuksiin paitsi syytettyjen serbialaisten luovuttamiseen Itävallan oikeuslaitosten tuomittavaksi. Diplomaattiset suhteet katkaistiin.

26. Venäjä ilmoitti Saksalle, että se tulee suojelemaan Serbian loukkaamattomuutta. Vihollisuuksia Serbian rajalla.

27. Englannin ulkoasiain ministeri Sir Edward Grey ehdotti kansainvälistä neuvottelua.

28. Saksa ja Itävalta hyökkäsivät Greyn ehdotuksen.

29. Itävaltalaiset pommittivat Belgiaa, Serbian pääkaupunkia. Venäjä antoi määräyksen armeijan mobiliserauksesta.

30. Saksa vaati, että Venäjä keskeyttäisi armeijan mobiliserauksen. Saksa esitti neuvottelua Wienissä.

31. Venäjä julisti yleisen armeijan mobiliserauksen. Tsaari, keisari

ja Englannin kuningas yrittivät neuvotella. Saksassa julistettiin sotatila voimaan. Itävallan ja Venäjän diplomaattiset suhteet katkaistiin.

Elokuulla, 1914.

1. Saksa julisti sodan Venäjää vastaan.

2. Venäläiset hyökkäsivät Saksan rajan ylitse. Saksalaiset tunkeutuivat Luxemburgiin. Belgia vetosi Englantiin. Englanti vaati Saksan kunnioittamaan Belgian loukkaamattomuutta. Saksa vaati Belgialta oikeutta kuletaa vapaasti sotajoukkojaan maan lävitse.

3. Saksa hylkäsi Englannin vaatimuksen Belgian loukkaamattomuuden kunnioittamisesta. Saksalaiset hyökkäsivät Venäjän Puolaan.

4. Englanti lähetti ultimattumin Saksalle. Saksa julisti sodan Englantia ja Ranskaa vastaan. Ranska julisti sodan Saksaa vastaan. Englanti julisti "sotatilan" Saksan kanssa. Yhdysvallat, Ruotsi ja Tanska julistivat puolueettomuutensa. Saksalaiset hyökkäsivät Lyttichin (Liegen) linnoituksia vastaan Belgiassa.

5. Saksa lähetti ultimattumin Italialle, vaatien sen uskollisuutta kolmiiton valloille. Yhdysvallat tarjosivat rauhanvälityssuunnitelmia.

6. Brittiläinen kevyt risteilijä Amphion upposi Pohjanmerellä, miinaan ajettuaan. Itävalta julisti sodan Venäjää vastaan.

7. Sakralaiset Lyttichissa. Ranskalaiset hyökkäsivät etelä-Elsassiin.

8. Ranskalaiset vallottivat Altkirchin ja Mylhausenin, Elsassissa. Montenegro julisti sodan Itävaltaa vastaan.

10. Ranska kutsui lähettiään Itävaltaa vastaan. Ranskalaiset vetäytyivät pois Mylhausenista. Brittiläinen amiraaliteetti ilmoitti Pohjanmeren suljetuksi laivaliikenteelle. Itävallan lähettilään käskettiin poistua Pariisista.

12. Englanti julisti sodan Itävaltaa vastaan. Saksalaiset risteilijät menivät Dardanelleille, Saksalaiset menivät Maas (Meuse) joen yltse Belgiasa. Kiihkeitä taisteluita belgialaisten ja saksalaisen välillä Haelenissa, Diestissa ja Tirlemontissa. Ranska julisti sodan Itävaltaa vastaan.

14. Brittiläiset sotilaat yhtyivät ranskalaisiin. Ranskan ja Belgian armeijan yhteys saatiin aikaan.

15. Japani lähetti ultiimaattumin Saksalle, vaatten Kiaochuan luovuttamista elok. 23 p:ään mennessä. Itävaltalaiset menivät Serbian rajan ylitse.

16. Ankara taistelu Dinantin tienoilla Belgiassa ja Lothringissa Saksan alueella.

17. Belgian hallitus siirrettiin Brysselistä Antverpeniin. Viisipäiväinen taistelu alkoi Lothringissa, päättyen ranskalaisten karkottamisella. Viisipäiväinen taistelu alkoi serbialaisten ja itävaltalaisen välillä Jadarissa, päättyen itävaltalaisen tappiolla.

18. Saksalaiset etenevät Brysseliä kohden.

19. Belgialaiset kärsivät tappion Louvainissa (Löwen), Belgiassa.

20. Saksalaiset vallottivat Brysselin. Belgian armeija peräytyi Antverpeniin.

21. Saksalaiset alkoivat hyökkäykseen Namuria vastaan.

22. Japani julkisti sodan Saksa vastaan. Laivasto pommitti Tsingtao'a. Saksalaiset vallottivat Namurin ja alkoivat hyökkäyksen Monsia vastaan. Itävalta ilmoitti voittaneensa venäläiset Krasnikissa, Puolassa.

24. Brittiläiset peräntyivät Monsista.

SAKSALAISTEN HYÖKKÄYS PARISIIN.

Elokuulla, 1914.

26. Ranskalaiset poistuiivat Mylhausenista, Elsassissa. Kokoomusministeristö muodostettiin Ranskassa, Sak-

salaiset vallottivat Longwyn. Saksalaiset pakottivat liittoutuneet perääntymään pitkin koko Ranskan rintamaa.

27. Saksalaiset polttivat osan Louvainia.

30. Saksalaiset vallottivat Amiensin, Ranskassa.

Syyskuulla, 1914.

2. Saksalaiset etenivät Creilliin, noin 30 mailia Pariisista. Ranskalaisten keskusta Verdunin ja Rheimsin välillä pakotettiin perääntymään. Ranskan hallitus siirrettiin Pariisista Bordeauxiin. Kenraali Joffre johti Pariisin puolustusta.

5. Taistelu Marne joen eteläpuolella ja Pariisin itäpuolella, jossa taistelussa saksalaisten oikea siipi pakotettiin perääntymään ja seurasi sitä yleinen perääntyminen Aisne joelle.

12. Saksalaisten perääntyminen pysähtyi Aisne joella.

20. Saksalaiset pommittivat Rheimsiä ja vahingoittivat vanhanaikaista katedraalia.

LÄNTINEN SOTANÄYTTÄMÖ.

Lokakuulla, 1914.

1. Ankara taistelu alkoi Arrasin lähellä, Ranskassa, liittoutuneiden vasemmalla sivellä.

6. Saksalaiset onnistuivat menemään Nethe joen yltse Antverpenin edustalle.

7. Saksalaiset alkoivat pommittamaan Antverpeniä; myöskin vallottivat äkkihyökkäyksellä belgialaisten linnatut asemat Nethe joen varrella, Belgian sotajoukot ja hallitus poistui Antverpenista ja siirtyivät Ostenden.

8. Zeppelinilmailaivat pommittivat Antverpenia ja siviiliviranomaiset luovuttivat kaupungin saksalaiselle komentajalle kenraali von Beselerille.

9. Antverpen joutui lopullisesti saksalaisten sotajoukkojen haltuun. Kuningas Albert ja Belgian hallitusviranomaiset pääsivät pakenemaan Ostenden.

10. Ranskalaiset voittivat ratsuväki-taistelun Hazebrouckin ympäristöllä, Lillen kottispuolella.

13. Belgian hallitus siirrettiin Ostendesta Havreen, Ranskassa; kolmas muutos kahden kuukauden ajalla.

14. Liittoutuneet ottivat haltuunsa Ypresin, Belgiassa.

15. Saksalaiset vallottivat Ostenden

ja marssivat ranskalaista linnotusta Dunkirkia vastaan kanaalin rannikolla 18. Belgian armeija, joka pelastui Antwerpenistä, saapui Ypresiin.

20. Englantilaiset tykkivenheet ottivat osaa taisteluihin Nieuportissa, Belgian rannikolla, saksalaisia patte-reita vastaan maalla.

24. Ankaraa taistelua Belgian rannikolla; saksalaiset menivät Yser-Ypres kanaalin ylitse lähellä Nieuportia.

25. Belgian rannikolla tapahtuneessa taistelussa pakottivat saksalaiset patterit piiritystykkeineen brittiläiset sotalaivat perääntymään Englannin kanaaliin.

30. Belgialaiset pelttivät veteen saksalaisten leiripalkat Yser joen varrella, Belgiassa, avaamalla sulut, ja pakottivat saksalaiset perääntymään.

Marraskuulla, 1914.

7. Keisarin joukot tekivät sarjan hyökkäyksiä rintamastaan Arrasissa ja Vosges vuoristossa ja Argonnen metsissä, kaakkois-Ranskassa.

12. Saksalaiset menivät Ypresin kanaalin ylitse, Belgiassa, kahdessa koh-ti lyötyään liittoutuneet.

15. Ranskan ja Belgian joukot löi-vät saksalaiset Yserin varrella ja valtasivat takaisin menetetyn alueen.

16—17. Saksan pitkälle kantavat tykit pommittivat Rheimsiä toisen kerran.

Joulukuulla, 1914.

7. Liittoutuneet vallottivat saksalaisten etuvartijain aseman La Basseen edustalla, Ranskassa.

16—18. Ranskan ja Belgian joukot etenivät Yserin ja Ypresin ylitse, pakottaen saksalaiset perääntymään Ostendea kohti.

27. Kiihkeää tykistötaistelua koko rintaman pituudelta kaakkoisessa Ranskassa. Ranskalaiset ilmailljat saivat selville saksalaisten patterit liittoutuneiden tykistöä varten. Ranskalaiset etenivät Elsassissa ja pitivät jäykästi hallussaan Vosgesin tiet.

31. Ranskalaiset vallottivat tärkeän alueen Steinbachissa, Elsassissa.

Tammikuulla, 1915.

4. Ranskalaiset joukot vallottivat Steinbachin, Elsassissa.

8. Liittoutuneet hyökkäsivät saksalaisia vastaan Solsonissa, Ranskassa.

11. Aisne joen tulviminen esti liit-

toutuneet lähettämästä lisäjoukkoja rintamaansa joen pohjoispuolella.

14. Liittoutuneet perääntyivät Aisne joen eteläpuolelle menettäen 5,000 vankia ja useita tykkejä.

19. Raskasta taistelua Arrasissa, Belgiassa ja Elsassissa. Saksalaiset vallottivat ranskalaisilta valiihautoja St. Mihielissa.

22. Liittoutuneet vallottivat La Basseen, Ranskassa. Saksalaiset ilmailljat pudottivat pommeja Dunkirkiin.

Helmikuulla, 1915.

21—22. Saksalaiset pommittivat 2,000 laukausta Rheimsiin.

Maaliskuulla, 1915.

10. Brittiläiset alkoivat hyökkäyk-sen saksalaisten asemia vastaan Neuve Chapellessa, Ranskassa. Kyliä vallo-tettiin.

12—13. Ranskalaisten hyökkäykset ja saksalaisten vastahyökkäykset jatkuivat Neuve Chapellessa raskailla tappioilla molemmille puolin.

27. Ranskalaiset joukot vallottivat saksalaisten aseman Hartmannswelkerkopfissa, Elsassissa.

Huhtikuulla, 1915.

10. Ranskalaiset vallottivat Los Epargesin. Saksalaiset pommittivat Rheimsiä.

13. Saksalaisten hyökkäys Les Epargesissa lyötiin takaisin suurella mies-hukalla.

22. Saksalaiset vallottivat Les Epargesin kukkulat Maas joen rintamassa ja vallottivat takaisin Hartmannswelckopfin Vosges vuoristossa. Saksalaiset löivät takaisin liittoutuneiden hyökkäyksen Ypresin kanavan varrella, käyttäen myrkyllisiä kaasuja apunaan ja menivät kanavan läntiselle rannalle.

24. Taistelu jatkui Ypresin varrella, molemmat puolet voittaen alaa eri paikoissa.

27. Ranskalaiset vallottivat taas Hartmannswelkerkopfin, Elsassissa.

30. Saksalaisten tykistö Nieuportissa, Belgiassa, pommitti Dunkirkia Ranskan kanaalin varrella, aiheuttaen mieshukkaa 22 mailin matkalta.

Toukokuulla, 1915.

3. Saksalaiset vallottivat tärkeitä asemia Flanderissa, mm. kukkulan No. 60, jossa brittiläiset puolustajat

Sukshabset Libausse.

kaatuivat myrkyllisten kaasujen vaikutuksesta.

Kesäkuulla, 1915.

1. Brittiläisen armeijan mieshukka tähän päivään saakka Ranskassa ja Belgiassa oli 258,069, joista 50,342 kuollutta.

17. Raskaan tykistön avustamina valtasivat ranskalaiset joukot alaa Arrasin pohjoispuolella, Ranskassa. He myöskin etenivät Elsassissa.

19. Ranskalaiset joukot voittivat alaa Arrassissa, jossa tapahtui kiihkeä taistelu eräässä kohdassa, jota kutsutaan Labyrinthin.

22. Ranskalaiset joukot vallottivat Labyrinthin.

Hetäkuulla, 1915.

3. Saksalaiset pakottivat ranskalaiset perääntymään Elsassissa.

13. Souchezin hautausmaa ja vallihaudat lähellä Arrasia, Ranskassa, joutuivat saksalaisten käsiin.

15. Saksalaiset vallottivat mallin ranskalaisten vallihautoja Argonnessa.

21. Ranskalaiset löivät saksalaisten hyökkäyksen Argonnessa ja vallottivat uutta alaa.

26. Ranskalaiset tiedonannot kertoivat raivokasta pommitusta tapahtuneen Le Pretren metsässä; saksalaiset pommittivat myöskin Point-a-Moussonin ja Hartmannswellerkopfia. Ranskalaiset ilmailijat pudottivat pommeja ja teräsnuolia erälle saksalaiselle sotilas rautatieasemalle lähellä Montfauconia, Ranskassa.

ITÄINEN SOTANÄYTTÄMÖ.

Elokuulla, 1914.

25. Itävaltalaiset marssivat Krasnikista, Puolassa, Radomia kohten.

26. Venäläiset saapuivat 26 mallin päähän Danzigista. Venäjän pääarmeija oli 140 mailin päässä Berliinistä.

29. Venäläiset joutuivat tappiolle kolimpäiväisessä taistelussa Tannenbergissa, Itä-Preussissa.

Syyskuulla, 1914.

3. Venäläiset vallottivat Lembergini, Itävallan maakunnan Galitsian pääkaupungin.

28. Venäläiset etujoukot tunkeutuivat Karpaatein solien lävitse Unkarin alueelle.

Lokakuulla, 1914.

2. Viikon jatkuneen taistelun jälkeen Augustowossa joutuivat saksalaiset tappiolle ja pakotettiin perääntymään Venäjän rajain sisäältä, kärsien suuria mieshukkaa Suwalkin soissa.

11. Saksalaiset etenivät Thornista ja Kallezista, Puolassa, saapuivat Weikselin varrelle ja uhkasivat Warsovaa. Pohjoispuolella Warsovan, Itä-Preussin rajalla, kenraali Rennenkampfin venäläiset ratsu miehet karkottivat saksalaiset Lyckista. Itävaltalainen joukko eteni Krakasta (Cracow) Puolaan, yhtyäkseen von Hindenburgin hyökkäykseen Warsovaa vastaan. Hindenburgin etujoukot saapuivat 6 mallin päähän Warsovasta.

13. Taistelu Weikselin varsilla, Puolassa, joka alkoi 7 p., jatkui raivokkaasti, venäläisten ollessa voiton puolella Hindenburgin joukoista.

18. Saksalaiset lyötiin takaisin Warsovan edustalla ja pakotettiin perääntymään Pilliza joelle.

25—26. Pilliza joella, Puolassa, tapahtuneessa taistelussa joutuivat itävaltalais-saksalaiset joukot tappiolle, perääntyen Warthe joelle ja luopuen Lodzista ja Radomista.

Marraskuulla, 1914.

3. Itävaltalaiset karkotettiin Kielcesta, Puolassa, ja venäläiset marssivat etelään päin Krakasta Lohden.

4. Krakauhin pyrkivä venäläinen joukko vallotti Sandomirin, Puolassa. Itävaltalaiset perääntyivät Krakasta kohti, kärsittyään tappion San joella.

6. Venäläiset vallottivat takaisin Jaroslawn, Galitsiassa, josta heidät pakotettiin luopumaan lokakuulla.

7. Venäläiset saapuivat Plescheniin, Sleesiassa ja tunkeutuivat Itä-Preussiin. Heidän liikkeensä siellä uhkasi Königsbergiä, Itämeren rannikolla. Sleesiaan tunkeutuneet joukot osottautuivat olevan hävittäviä kasakoita, jotka ratsastivat 30 mailin läheisyyteen Thornin linnoituksesta.

12. Venäläiset kenraali Rennenkampfin johdolla vallottivat Johannsburgin Itä-Preussissa.

14. Raskasta taistelua Soldaun ja Stalluponen välillä Itä-Preussissa. Saksalaiset löivät venäläiset, ajaen heidät Plockiin, Weikselin varrella, Puolassa.

17. Saksalaiset voittivat venäläiset Kutnon eteläpuolella, Puolassa, mutta joutuivat puolustusasemaan Gumbin-

nen-Angerburg rintamassa Itä-Preussissa. Taistelut olivat raivokkaita lounaisessa Puolassa, jossa venäläiset ja itävaltalaiset taistelivat Krakauin teiden valtaamisesta.

24. Suuri taistelu kehittyi Puolassa Weiksel ja Warthe jokien välillä. Saksalaiset menettivät Strykowin, jonka he vallottivat 19 p. ja yleensä heidät pysähdytettiin.

25. Hindenburgin armeija voitti venäläiset Lodzin ja Lowiczin edustalla, Puolassa, ja vallotti jälleen Strykowin, ollen tämä vaikuttava voitto Warsovan taisteluissa.

varsilla, päästen ylitse useissa kohdin.

21. Venäläiset luopuivat Krakauin piirityksestä, jota itävaltalaiset vastustivat lujasti, pitäen linnnctusta Itävallan ja Saksan avaimena.

Tammikuulla, 1915.

5. Venäläiset joukot olivat päässeet Karpaatein eteläpuolelle, tunkeutuen Unkarin alueille.

23. Venäläisten eteneminen ehkäistiin lähellä Itä-Preussin rajaa Puolassa.

28. Suuri venäläinen armeija eteni

Saksalaiset marssivat Libauseen rannikkoa myöten.

Joulukuulla, 1914.

2. Venäläiset vallottivat takaisin Plockin, Weikselin varrella, Puolassa, ja löivät takaisin saksalaisten etenemisen Lodzissa, Warsovan edustalla.

6. Hindenburgin saksalaiset joukot vallottivat Lodzin, josta venäläiset luopuivat, perääntyen Warsovaa kohten.

12. Itävaltalaiset joukot voittivat venäläiset Krakauin itäpuolella ja uudelleen vallottivat Nowy Sandeckin.

18. Saksalaiset vallottivat Lowiczin, Bsura joen varrella, 25 mailia lounaiseen Warsovasta, ankaran taistelun jälkeen.

20. Warsovaan etenevät saksalaiset joukot tekivät sarjan raivokkaita hyökkäyksiä Bsura ja Rawka jokien

Venäjäin rajalta päin Köigsbergiin, joka on linnotettu kaupunki Itä-Preussissa.

29. Venäläiset pääsivät Tilsitiin saakka Itä-Preussissa.

Heinäkkuulla, 1915.

3. Saksalaiset lyötiin takaisin ankarassa hyökkäyksessä venäläisten rintamaa vastaan Warsovan edustalla.

7. Rientomarsilla saartoivat saksalaiset venäläisten siiven Johannsburgissa, itä-Preussissa, ja pakottivat venäläiset perääntymään takaisin Venäjän alueille.

8. Saksalaiset Venäjällä katkaisivat rautatiet perääntyvän venäläisen armeijan jälestä. Augustowon pohjois-

puolella venäläiset luopuivat asemistaan Mazuria Järvien tienoilla.

18. Saksalaiset uudelleen valloittivat Czernowitzin, Bukowinassa, jonka venäläiset olivat valloittaneet alkaisemmin sodan aikana.

21. Venäläiset pysähdyttivät saksalaisten etenemisen Venäjän rajan ylitse Grodnon pohjoispuolella.

27. Venäläiset uudelleen valloittivat Przasnyszin.

Maaliskuulla, 1915.

22. Itävaltalainen linnoitus Przemysl, Galitsiassa, antautui venäläisille, ur-

7. Saksalaiset valloittivat venäläisen Libaun sataman Itämeren rannalla.

13. Ankarat taistelut jatkuivat läntisessä Galitsiassa, jossa saksalaiset edelleen pakottivat venäläiset perääntymään itäänpäin.

14. Itävaltalais-saksalaiset joukot valloittivat takaisin Jaroslavin, Sanjoen läntisellä rannalla Galitsiassa, pakkottaen samalla venäläiset poistumaan Karpaateilta.

19. Kolmipäiväiset ankarat taistelut päättyivät läntisessä Galitsiassa, jossa saksalaiset kärsivät mieshukkaa, mutta suoriutuivat voittajina.

Kasakat perääntyvät erään joen yli.

hoollisesti pitkän piirityksen kestätyään.

Huhtikuulla, 1915.

8. Venäläiset etenivät Varecze solan lävitse, murskaten itävaltalaisien rintaman Karpaateilla.

23. Itävaltalais-saksalaiset joukot saavuttivat voiton Dunajec joen rintamassa, läntisessä Galitsiassa.

Toukokuulla, 1915.

2. Itävaltalais-saksalaiset joukot menivät Dunajec joen ylitse, pakottaen venäläiset perääntymään epäjäristyksessä ja ottaen paljon vankeja.

Kesäkuulla, 1915.

3. Itävaltalais-saksalaiset joukot kenraali Mackensenin komentamina valloittivat takaisin Przemyslän 20 päivää kestäneen piirityksen jälkeen.

7. Itävaltalais-saksalaiset joukot ajoivat takaa venäläisiä Dniester joen ylitse Galitsiassa.

8. Itävaltalaiset valloittivat Stanislauin, Galitsiassa, joka hallitsi teitä Lembergiin.

17. Itävaltalais-saksalaiset joukot saapuivat Grodekiin, joka on linnoitettu kaupunki, 16 mailia Lembergista.

21. Saksalaiset valloittivat Rawa Ruskan, Lembergin luoteispuolella oleva rautatiekeskus, joka turvasi mainittua linnotusta.

23. Itävaltalaiset valloittivat uudelleen Galitsian pääkaupungin Lembergin, sen jälkeen kun se oli ollut suuriruhtinas Nikolain hallussa 10 kuukautta.

28. Itävaltalais-saksalaiset joukot valloittivat Haliczin, Dniesterin varrella, Galitsiassa, siten kontrolleeraten melkein kokonaan itäisen Galitsian.

Helmäkuulla, 1915.

15. Saksalaiset jälleen valloittivat venäläisten aseman Przasnyszissa, 50 mailia pohjoiseen päin Warsovasta.

osa Itämeren maakunnista joutui saksalaisten käsiin.)

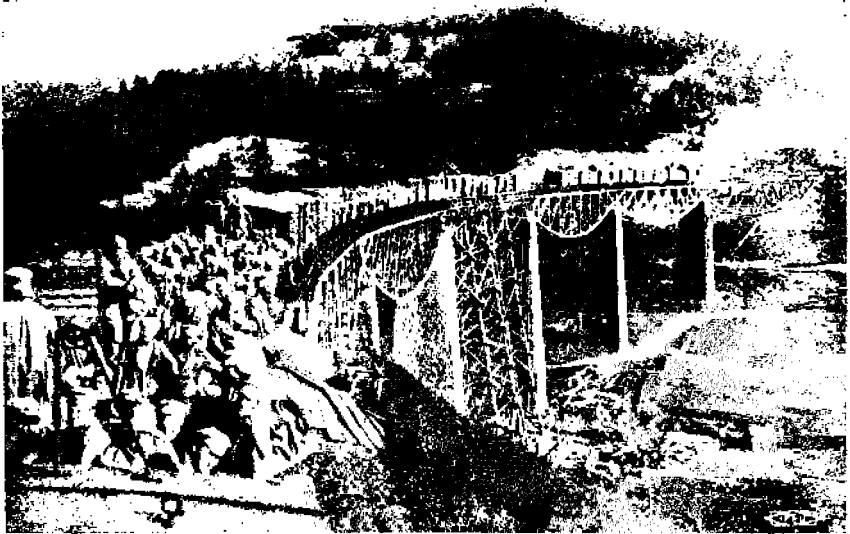
LAIVASTOJEN TOIMINTA.

Elokuulla, 1914.

28. Brittiläinen laivasto upotti viisi saksalaista sotalaivaa Helgolandin edustalla.

Syyskuulla, 1914.

22. Saksalaiset submariinit upottivat brittiläiset risteilijät Aboukir'in,

Venäläisiä sotavunkeja kuljetetaan Galitsiasta Karpathian vuoriston kautta.

20. Itävaltalaiset valloittivat Radomin, Puolassa, 57 mailia etelään päin Warsovasta.

21. Itävaltalais-saksalaiset joukot katkaisivat Radom-Ivangorod rautatielinjan Warsovan eteläpuolella, uhaten Ivangorodia. Heidän etujoukkonsa ilmoitettiin olevan 16, 22 ja 26 mailin päässä Warsovasta länsi-, pohjois- ja eteläpuolilla.

23. Saksalaiset valloittivat venäläisten linnoituksen Putuskin, Warsovan pohjoispuolella.

(Elok. 5 p. valloittivat itävaltalais-saksalaiset joukot Warsovan, uhaten venäläisen armeijan perääntymisteitä uuteen rintamaan idempänä Venäjällä. Melkein koko Puola, Galitsia ja

Cressyn ja Hoguen Pohjanmerellä.

30. Saksalaiset sotalaivat pommittivat japanilaisten asemia Kiaochaun edustalla.

Lokakuulla, 1914.

21. Saksalainen risteilijä Emden, jota komensi kapteeni Carl von Myller, upotti neljä brittiläistä kauppalaivaa ja kaappasi yhden brittiläisen laivan Indian rannikolla.

28. Saksalainen risteilijä Emden tunkeutui Fenangin satamaan ja upotti torpedolla venäläisen risteilijän Jemtshugin ja ranskalaisen torpedohävittäjän.

29. Turkkilaiset sotalaivat Goeben ja Breslau, jotka Saksa myi Turkille

sodan alussa, upottivat kaksi venäläistä sotalaivaa Mustallamerellä; turkkilaiset torpeedovenheet tekivät hävitysretken venäläiseen Odessaan satamaan; turkkilainen risteilijä pommitti Sevastopolin satamaa Krimin niemimaalla.

Marraskuulla, 1911.

1. Kapteeni Speen komentama saksalainen risteilijä-eskaaderi, johon kuuluivat Gneisenau, Scharnhorst, Leipzig ja Dresden, voittivat brittiläisen laivasto-osaston Coronelin edustalla, Chilen rannikolla, Brittiläisen

Joulukuulla, 1914.

8. Sturdeen englantilainen laivasto upotti neljä saksalaista risteilijää Falkland saariston edustalla, etelä-Atlantilla. Upotetut laivat olivat Gneisenau, Nurnberg ja Leipzig; Dresden pääsi pakenemaan.

13. Brittiläinen submariini B-11 upotti turkkilaisen taistelulaivan Messudiehin Dardanelleilla.

16. Saksalainen laivasto-osasto meni Pohjanmeren ylitse ja pommitti Scarboroughia, Whitbyta ja Hartlepoolia, Englannin koillis-rannikolla,

Hävitettyjä juutalaiskoteja Radomyslissä.

laivaston komentaja, amiraali Caddock ja 1,700 miestä menetettiin. Brittiläiset laivat Good Hope ja Monmouth hävitettiin.

3. Saksalainen laivasto-osasto teki hävitysretken Englannin rannikolle Yarmouthissa.

9. Austraaliaalainen risteilijä Sydney voitti saksalaisen risteilijän Emdenin taistelussa Indian merellä ja pakotti sen ajautumaan rannikolle Cocos saarella. 200 Emdenin miehistä sai surmansa ja 30 haavottua. Sydneyn miehukka oli 19 kaikkiaan.

18. Meritaistelu Mustallamerellä, jossa sekä turkkilaiset että venäläiset väittävät voittonsa. Taisteluun otivat osaa saksalais-turkkilaiset laivat Goeben ja Breslau,

aiheuttaen suuren ihmishenkien hukan.

Tammikuulla, 1915.

24. Saksalaisten tekemässä hyökkäyksessä Englannin rannikolle upotettiin saksalainen risteilijä Bluecher ja sen 700 miestä.

30. Saksalaiset submariinit ahdistivat brittiläisiä laivoja Irlannin merellä, 800 mailin päässä lähimmältä saksalaiselta submariini-asemalta Belgian rannikolla.

Helmikuulla, 1915.

4. Saksan amiraalivirasto julisti Englannin kanaalin sota-alueeksi helmik. 18 p:stä lähtien.

18. Saksalaisten sotatila astui voi-

maan ja puolueettomille maille lähetettiin varoituksia liikenteen vaarallisuudesta Englannin kanaalissa. Norjalainen kauppalaiva Belridge upotettiin Englannin kanaalissa.

20. Amerikalainen kauppalaiva Evelyn upossi salaperäisesti englantilaisella sota-alueella Irlannin merellä.

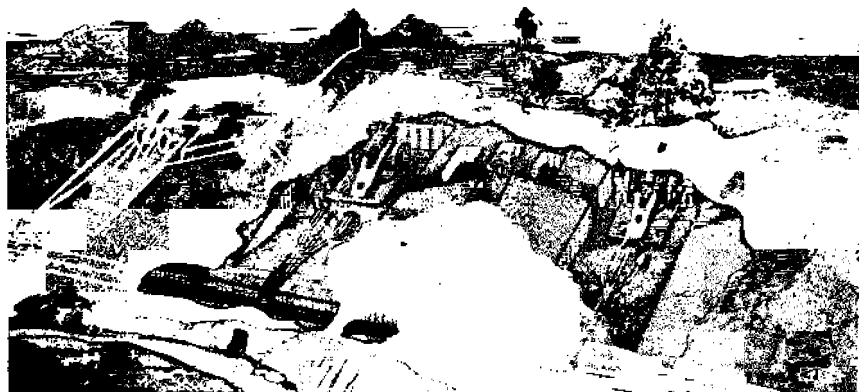
25. Liittoutuneiden valtojen laivastot pommittivat turkkilaisia linnoituksia, jotka suojelevat Dardanellen salmea, vesitietä Konstantinopoliin.

27. Suuri liittoutuneiden laivasto

riston lähellä, upotettiin taistelussa brittiläisen laivaston kanssa lähellä San Juan Fernandez saarta, Chilen rannikolla.

15. Brittiläinen risteilijä Amethyst menetettiin ja 28 miestä sai surmansa hyökkäyksessä turkkilaisia linnoituksia vastaan Dardanellella.

18. Brittiläiset taistelulaivat Irresistible ja Ocean ja ranskalainen taistelulaiva Bouvet upposivat turkkilaisiin miinoihin tai tykkätulen tuhoamina erään laivastohyökkäyksen aikana Dardanellella.

Miten raskas tykistö "haudataan". Tykistö on kokonaan maan sisällä. Ainoastaan kannun suut ovat maan pinnalla.

pommitti turkkilaisia linnoituksia. 14 mailia sisällä Dardanellen salmassa.

Maa!-kuulla, 1915,

10. Saksalainen submariini U-12 ajoi päälle ja upotti brittiläisen torpedo-hävittäjän Englannin rannikolla. Saksalainen apuristeilijä Eltel Friedrich saapui Newport Newsin satamaan, Virginiassa. Yhdysvalloissa kuljettuaan 30,000 mailia hävitysretkillä merillä ja ollen mukanaan 342 matkustajaa ja miehtiä niistä laivoista, joita se oli matkallaan upottanut, niihin luettuna amerikalainen laiva W. P. Frye.

14. Saksalainen risteilijä Dresden, joka pelastui taistelusta Falkland saa-

26. Saksalaisen submariinin U-29, komentaja Weddigen, upotti Pohjanmerellä eräs brittiläinen laiva.

28. Saksalaiset submariinit upottivat torpedoilla brittiläiset laivat Falaban ja Aquillan St. Georgen kanaalissa; mieshukka yhteensä 138.

31. Saksalainen submariini upotti erään englantilaisen ja ranskalaisen laivan Englannin rannikolla; 30 merimiestä hukkui.

Huhtikuulla, 1915.

26. Itävaltalainen submariini upotti ranskalaisen sotalaivan Leon Gambettan Otranton lahdessa etelä-Italian rannikolla; 500 merimiestä hukkui.

Toukokuulla, 1915.

1. Saksalainen submariini upotti Scilly saaren lähistöllä amerikalaisen laivan Gulflightin, joka oli matkalla Port Arthurista, Tex., Liverpooliin, Englannissa. Kapteeni sai surmansa.

25. Turkkilaiset upottivat torpedolla brittiläisen talstelulaivan Triumphin Dardanelleilla, laivan ollessa avustamassa maahyökkäystä.

26. Saksalainen submariini ampui torpedolla amerikalaista höyrylaivaa Nebraskania Irlannin lounais-rannikolla; laiva pääsi satamaan omin voimin miehistöineen.

28. Turkkilaiset upottivat torpedolla brittiläisen talstelulaivan Majesticin Dardanelleilla.

Kesäkuulla, 1915.

17. Itävaltalainen submariini upotti italialaisen submariinin Medusan.

20. Saksan hallitus ilmoitti erään kauppalaivan, joka purjehti Ruotsin lipulla, upottaneen Pohjanmerellä kuulusan submariinin U-29, jota komentoi kapteeni Weddigen.

30. Brittiläisen amiraaliviraston palveluksessa oleva laiva Armenian, jonka miehistöön kuului amerikalaisia, upotettiin torpedolla Englannin rannikolla; 22 amerikalaista menetti henkensä.

Helmikuulla, 1915.

7. Itävaltalaiset submariinit upottivat Adrian merellä italialaisen risteilijän Amalfin.

12. Brittiläiset monitoorit hävittivät saksalaisen risteilijän Königsbergin Afrikan vesillä.

20. Itävaltalainen submariini upotti italialaisen risteilijän Giuseppe Garibaldin Adrianmerellä.

25. Saksalainen submariini upotti amerikalaisen höyrylaivan Leelanawin Orkney saaren lähellä, Matkalla Arkangelista Belfastiin.

MUITA SOTATAPAHTUMIA.

Lokakuulla, 1914.

12. Kap-maakunnan buurijoukkojen komentaja eversti Maritz alkoi kapinaan ja koko etelä-Afrika julistettiin sotatilaan.

27. Etelä-Afrikan kapina brittiläistä ylivaltaa vastaan laajeni, Entiset buurikomentajat kenraali De Wet ja

kenr. Byers olivat nähtävästi asettuneet uuden kapinaliikkeen etunensä.

30. Turkin hallitus katkaisi virallisen yhteyden Suurbritannian kanssa; myöskin julisti Turkki sodan Venäjää vastaan; nämä toimenpiteet olivat seurauksia turkkilaisen laivaston hävitysretkestä Mustalla merellä 29 p.

Marraskuulla, 1914.

1. Englannin, Ranskan ja Venäjän lähettillät lähtivät Konstantinopolista
2. Suurbritannia sulki Pohjanmeren puolueettomilta laivoilta.

5. Englanti ja Ranska julistivat sodan Turkia vastaan. Ranskalaiset ja englantilaiset laivat pommittivat Dardanelleihin linnoituksia.

8. Tsingtao, Kiinan saksalainen alue, antautui japanilaisille, kestätyään piiritystä 38 päivää.

17. Suurbritannia julisti koko Pohjanmeren sota-alueeksi.

Joulukuulla, 1914.

28. Yhdysvaltain hallitus lähetti kaapelisanomalla "ohjeita" lähettällelleen Lontoossa, vaatiin siedettävämpää päätöstä brittiläisten sotalaivojen kaappaamien sotakieltotavarain suhteen.

25. Brittiläiset sotalaivat menivät Saksan rannikolle ja päästivät irti meri-ilmalaivoja, jotka pudottivat pommeja Cuxhaveniin.

30. Saksalaiset ilmalaiivat pudottivat pommeja Dunkirkkin, surmaten 15 henkilöä ja haavoittaen 32.

Tammikuulla, 1915.

10. Saksalaiset ilmalaiivat pudottivat pommeja Dunkirkkiin.

19. Saksalaiset ilmalaiivat tekivät hävitysmatkan Englannin itäiselle rannikolle. Pommeja pudotettiin jälle Sandringhamin hailla, kuninkaallista asuntopalatsia.

28. Saksalaiset ilmailijat pudottivat pommeja Dunkirkkiin, Ranskassa; ranskalaiset ilmalaiivat pommittivat saksalaisten vallihautoja Laonissa, La Feressa ja Solissonissa, Ranskassa.

Helmikuulla, 1915.

3. Arviolta 12,000 turkkilasta hyökkäsivät brittiläisiä vartijajoukkoja vastaan Suezin kanavalla, eteläänpäin Ismailiasta, Egyptissä.

6. Brittiläinen valtamerillaiva Lusitania saapui satamaan Englannissa Yhdysvaltain lipulla varustettuna suo-

jeluksena saksalaisia submariineja vastaan.

11. Yhdysvaltain hallitus lähetti nootin Saksalle ja Englannille, selittäen suhtautumisensa Saksan määrättelemaan uuteen sota-alueeseen ja Englannin menettelyyn, käyttäessään Yhdysvaltain lippua.

13. Brittiläinen ilmalaivasto teki hävitysretken saksalaisten rintamaan Ostenden tienoilla, Belgiassa.

15. Saksa ilmoitti Yhdysvalloille pitävänsä edelleen sota-alueena Englannin kanaalia.

23. Saksalainen Zeppeliniläivasto pommitti Calaisia.

Maaliskuulla, 1915.

1. Englanti ilmoitti tarkotuksestaan estää kaikkien laivojen kulun Saksan satamiin tai niistä ulos, välttämättä niiden lastista tai kansallisuudesta.

3. Yhdysvaltain kongressi hyväksyi lain, joka kieltää kulkuoikeudet laivoilta, jotka kulettavat lämmitysainetta, aseita, ampumavaroja, miehiä tai tarpeita millekään sotivien maiden sotalaivoille tai kuljetuslaivoille.

15. Suurbritannia julisti summittaisen määräyksen, joka katkaisi kaiken ulkopuolisen kaupan Saksan kanssa ja kieltäytyi ryhtymästä sovitteeluihin Saksan kanssa sota-alueita koskevien määräysten lieventämisestä.

21. Zeppeliniläivastot pudottivat pommeja Pariisiin, saamatta aikaan vakavampaa vauriota.

30. Yhdysvallat lähettivät protestin Englannin päätöksen johdosta Saksan kaupan estämiseksi.

Huhtikuulla, 1915.

6. Yhdysvallat eväsi Suurbritannialta oikeuden kieltää viattomilta, puolueettomilta laivoilta pääsyn sotivien maiden satamiin.

7. Saksalainen ristellijä Prince Eitel Friedrich, joka aikaisemmin saapui Newport Newsin satamaan Virginiasa, Yhdysvalloissa, päätti jäädä sinne sodan loppuun saakka.

11. Saksalainen kauppalaivojen hävittäjä Kronprinz Wilhelm, joka oli kaapannut ja upottanut 14 laivaa, saapui Newport Newsiin, Virginiasa.

16. Saksalaiset ilmalaivat pudottivat pommeja lähelle Lontoota päivänvalolla. Saksalaiset ilmoittivat pudotta-neensa pommeja Greenwichiin, 5 mailia Lontoosta.

21. Presidentti Wilson ilmoitti virallisesti Saksalle, että aseiden ja am-

pumatarpeiden kulettamista tästä maasta ei lopeteta.

25. Liittoutuneiden valtojen sotajoukkoja laskettiin rannikolle Dardanelleilla, turkkilaisten linnotusten kohdistaessa tykkitulensa.

26. Saksalainen kauppalaivojen hävittäjä Kronprinz Wolhelm majoitettiin sodan ajaksi Newport Newsiin, Virginiasa.

27. Liittoutuneiden valtojen joukot asettuivat pysyvästi vallihautoihin Dardanelleilla.

29. Saksalaiset ilmalaivat pommittivat Ipswichia, 60 mailia Lontoosta.

Toukokuulla, 1915.

1. Cunard linjan laiva Lusitania purjehti New Yorkista Liverpooliin viimeiselle matkalleen.

2. Lusitania upotettiin torpedolla Kinsalen edustalla, Munsterin rannikolla, Irlannissa. Laivassa oli 2,104 matkustajaa, joista 1,100, niihin luetuina noin 100 amerikalaista, hukkuivat.

13. Presidentti Wilson lähetti Saksalle vastalauseen vedenalaisen sodankäynnin kohdistamisesta puolueettomia kauppalaivoja vastaan, mainiten esimerkkinä Lusitanian tapauksen. Brittiläinen talstelu-laiva Goliath upotettiin torpedolla Dardanelleilla ja 500 henkeä menetettiin.

24. Italian kuningas julisti sodan Itävalta-Unkaria vastaan, ollen aikaisemmin peruuttanut liittosopimuksensa mainitun vallan ja Saksan kanssa. Sotajoukkojen yhteentörmäyksiä Itävallan—Italian rajalla.

25. Itävallan laivasto ja lentokoneet hyökkäsivät Italian rannikolle. Italian sotajoukot kenraali Cadornan johdolla valtasivat Itävallan raja-alueita.

28. Brittiläinen apuristelijä Princess Irene hävitettiin räjähdyksellä Thames joen suulla; 424 miestä menetettiin.

29. Saksa vastasi Yhdysvaltain noottiin toukok. 13 p:itä, selittäen Lusitanian olleen asetetun laivan ja upotetun itsepuolustukseksi.

Kesäkuulla, 1915.

7. William Jennings Bryan erosi Yhdysvaltain valtiolihteerin virasta, erimielisyyksien takia presidentti Wilsonin kanssa Saksalle lähetettävään toiseen noottiin sisällöstä Lusitanian asiassa. Italian joukot kuljivat Isonzo joen yltse, edetessään Triesteä kohden

9. Italialaiset valloittivat Mofalco-

nen, tärkeän asemapaikan Triestin pohjoispuolella.

10. Saksa ilmoitti, että amerikalaisen laivan W. P. Fryen upottamisasia alistetaan saalis oikeuden ratkaistavaksi eikä sovitella 1828 sopimuksen mukaan, kuten Yhdysvallat oli vaatinut. Yhdysvaltain toinen nootti Saksalle Lusitanian asiassa julkaistiin Yhdysvalloissa ja lähetettiin Saksan hallitukselle. Siinä uudistettiin toukok. 13 p:n nootissa esitetyt vaatimukset.

11. Italialaiset valloittivat Gradiscan, rautatiekeskus Isonzo joella.

15. Kaksikymmentä koime ranskalaista lentokonetta pudottivat 130 pommia Karlsruheen, Saksassa; 200 henkilöä sai surmansa. Saksalaiset ilmalaivat pudottivat pommeja Englannin itäiselle rannikolle aiheuttaen 30 ihmishengen hukan. Laivastoasema ja asevarasto hävitettiin.

24. Yhdysvallat lähetti Saksalle nootin, vaatiin Fryen asian uudelleen harkitsemista, kieltäytyen hyväksymästä Saksan esitystä, että asia jätettäisiin saalis oikeuden ratkaistavaksi. Suurbritannia ilmoitti Yhdysvalloille, että sen sulkumääräys puolueetonta

kauppaa vastaan Saksan kanssa pysyi edelleen voimassa.

28. Liittoutuneet ilmoittivat onnistuneensa vallottamaan vallihautoja turkkilaisilta Gallipoln niemikkeellä Dardanelleilla.

Helnäkuulla, 1915.

8. Saksalaisten joukot etelä-Afrikassa antautuivat brittiläisille. Saksa vastasi Yhdysvaltain toiseen noottiin (kesäk. 10 piltä) luvaten suojella amerikalaisia, jotka purjehtivat omalla lipullaan.

14. Yhdysvallat ilmoitti Englannille ei hyväksyvänsä brittiläisen valtakunnan neuvoston päätöksiä laillisina.

20. Kolmekymmentä yksi ranskalaista lentokonetta pommittivat saksalaisten asemaa lähellä Verdunia, Ranskassa.

24. Kolmas Yhdysvaltain nootti Saksalle puolueettomien laivojen torpedolla hävittämisestä saapui Berliiniin. Siinä kieltäydettiin ryhtymästä soviteluihin Saksan kanssa puolueettomien oikeuksista ja julistettiin, että uusiintuva niiden loukkaaminen tulee olemaan "tahallisesti epäystävällinen teko".

